

УДК 342.571

Костянтин ГАВРИЛЕНКО

аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна), e-mail: Havrylenko.K.M@ntu.one
ORCID: 0000-0001-7198-6143

Бібліографічний опис статті: Гавриленко, К. (2023). Особливості формування національного публічно-управлінського механізму забезпечення правопорядку в сучасних умовах. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 4, 19–24, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-4-3>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті обґрунтовується доцільність формування національного механізму забезпечення правопорядку в сучасних умовах у контексті зміни публічно-управлінської парадигми управління, правового режиму воєнного стану, децентралізації управління.

Мета. У даній статті поставлено за мету провести аналіз розвитку національного публічно-управлінського механізму забезпечення правопорядку у вітчизняній науці державного управління. Нагальною потребою науки державного управління виступає дослідження можливості сучасного публічного управління формувати механізми забезпечення правопорядку в умовах системних викликів.

Актуальність. Доцільність формування національного механізму забезпечення правопорядку в сучасних умовах у контексті зміни публічно-управлінської парадигми

Актуальність формування національного механізму забезпечення правопорядку в сучасних умовах зумовлена низкою факторів: по-перше, особливостями забезпечення правопорядку в умовах правового режиму воєнного стану. По-друге, змінами характеру злочинності, адже зростає рівень організованої злочинності, кіберзлочинності, злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, зброєю, наркотиками, а також злочинів проти довкілля. По-третє, впливом глобалізації у контексті транснаціонального характеру злочинності, що потребує посилення міжнародного співробітництва в цій сфері. По-четверте, посиленням інформатизації суспільства, й відповідно – зростання ролі інформаційних технологій у житті людей, що відкриває нові можливості для злочинців, але й водночас створює нові інструменти для боротьби з ними. По-п'яте, зміною публічно-управлінської парадигми, оскільки відбувається перехід від авторитарної до демократичної моделі управління, що потребує нових підходів до забезпечення правопорядку, а також посиленням процесів децентралізації влади, що формалізується у нових формах і методах правоохоронної діяльності.

Результати. Особливості розвитку раціональних механізмів в сучасному публічному управлінні актуалізували доцільність запровадження принципово нових детермінант, що визначають сутність національного механізму забезпечення правопорядку. Зокрема, цей механізм має ґрунтуватися на таких принципах: 1) єдність (координація та інтегрованість); 2) комплексність (охоплення всіх аспектів забезпечення правопорядку); 3) профілактична спрямованість; 4) залучення громадськості; 5) сталість характеристик в умовах зовнішнього впливу.

Поняття національного механізму забезпечення правопорядку слід сформувати як систему державних органів, інституцій та засобів, що взаємодіють між собою та спрямовані на попередження злочинності та інших правопорушень як комплексу заходів, спрямованих на усунення причин та умов, які сприяють виникненню злочинності, а також на підвищення правосвідомості громадян; захист прав і свобод людини та громадянина, розслідування та розкриття правопорушень, притягнення винних до відповідальності. Варто говорити про становлення національного механізму управління особливого типу, що є гнучким та адаптивним до мінливих умов суспільства, що постійно оновлюється та вдосконалюється з урахуванням нових викликів та загроз. Переваги раціонально організованого національного механізму забезпечення правопорядку (НМЗП) полягають у можливості переходу до нового типу управлінських відносин на основі принципів демократичного суспільства.

Висновки. У сучасному світі, який динамічно змінюється, питання забезпечення правопорядку стає все більш актуальним. Це пов'язано з низкою факторів, таких як: реальні і гібридні методи агресії окремих держав щодо інших держав; зростання взаємозв'язків між країнами світу та зростання транснаціональної злочинності, тероризму та інших загроз; розвиток нових технологій, що створює нові можливості для злочинців, а також потребує нових методів боротьби зі злочинністю; соціально-економічні зміни, що проявляються у зростанні нерівності, безробіття та інших соціальних проблем.

У цих умовах традиційні підходи до забезпечення правопорядку стають все менш ефективними. Потрібні нові, більш комплексні та інноваційні підходи для кризових ситуацій в управлінні, що зберігають стабільність системи, базуються на публічній довірі, функціонують на засадах сучасних принципів ефективного управління, відповідають європейським традиціям відкритого управління.

Ключові слова: децентралізація, механізм правопорядку, правопорядок, публічно-управлінська діяльність, публічне управління, реформа.

Kostyantyn GAVRYLENKO

Postgraduate student of the Department of State Administration and Local Self-Government, Dnipro University of Technology, (Dnipro, Ukraine), e-mail: Havrylenko.K.M@nmu.one

ORCID: 0000-0001-7198-6143

To cite this article: Gavrylenko, K. (2023). Formuvannia systemy finansovo-informatsiinoho zabezpechennia ekolohichno orientovanoho upravlinnia pidpriemstvom [features of the formation of the national public administrative mechanism of law enforcement in modern conditions]. *Public Administration and Local Government*, 4, 19–24, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-4-3>

FEATURES OF THE FORMATION OF THE NATIONAL PUBLIC ADMINISTRATIVE MECHANISM OF LAW ENFORCEMENT IN MODERN CONDITIONS

The article substantiates the expediency of forming a national mechanism for ensuring law and order in modern conditions in the context of a change in the public management paradigm of management, the legal regime of martial law, and decentralization of management.

Goal. This article aims to analyse the development of the national public management mechanism for ensuring law and order in the domestic science of public administration. Research into the possibility of modern public administration to form mechanisms for ensuring law and order in conditions of systemic challenges is an urgent need of the science of public administration.

Topicality. The expediency of forming a national mechanism for ensuring law and order in modern conditions in the context of a change in the public management paradigm

The relevance of the formation of a national mechanism for ensuring law and order in modern conditions is determined by a number of factors: first, the peculiarities of ensuring law and order in the conditions of the legal regime of martial law. Secondly, changes in the nature of crime, because the level of organized crime, cybercrime, crimes related to trafficking in people, weapons, drugs, as well as crimes against the environment is increasing. Thirdly, the influence of globalization in the context of the transnational nature of crime, which requires strengthening of international cooperation in this area. Fourthly, by strengthening the informatization of society, and accordingly – the growth of the role of information technologies in people's lives, which opens up new opportunities for criminals, but at the same time creates new tools to fight them. Fifth, a change in the public management paradigm, since there is a transition from an authoritarian to a democratic model of management, which requires new approaches to ensuring law and order, as well as strengthening the processes of decentralization of power, which is formalized in new forms and methods of law enforcement activity.

The results. Features of the development of rational mechanisms in modern public administration actualized the expediency of introducing fundamentally new determinants that determine the essence of the national mechanism for ensuring law and order. In particular, this mechanism should be based on the following principles: 1) unity (coordination and integration); 2) comprehensiveness (covering all aspects of law enforcement); 3) preventive focus; 4) involvement of the public; 5) constancy of characteristics under conditions of external influence.

The concept of the national mechanism for ensuring law and order should be formed as a system of state bodies, institutions and means that interact with each other and are aimed at preventing crime and other offenses as a set of measures aimed at eliminating the causes and conditions that contribute to the occurrence of crime, as well as at increasing the legal awareness of citizens ; protection of human and citizen rights and freedoms, investigation and disclosure of offenses, prosecution of the guilty. It is worth talking about the formation of a national management mechanism of a special type, which is flexible and adaptable to the changing conditions of society, which is constantly updated and improved taking into account new challenges and threats. The advantages of a rationally organized national mechanism for ensuring law and order (NMELO) are the possibility of transition to a new type of management relations based on the principles of a democratic society.

Conclusions. In the modern world, which is dynamically changing, the issue of ensuring law and order is becoming more and more urgent. This is due to a number of factors, such as: real and hybrid methods of aggression of individual states against other states; the growth of relations between the countries of the world and the growth of transnational crime, terrorism and other threats; the development of new technologies, which creates new opportunities for criminals, and also requires new methods of fighting crime; socio-economic changes manifested in the growth of inequality, unemployment and other social problems.

In these conditions, traditional approaches to ensuring law and order are becoming less and less effective. New, more complex and innovative approaches to crisis situations in management are needed, which preserve the stability of the system, are based on public trust, function on the basis of modern principles of effective management, and correspond to European traditions of open management.

Key words: decentralization, law and order mechanism, law and order, public management activity, public management, reform.

Актуальність. Актуальність дослідження особливостей формування національного публічно-управлінського механізму забезпечення правопорядку обумовлена проблематикою сутності правопорядку як елементу національної безпеки країни. При цьому сам зміст сучасного публічного управління передбачає створення, раціональне наповнення і розвиток такого національного механізму правопорядку, який відповідає сучасним викликам для системи управління державою, зокрема, протидія збройній агресії з боку РФ, реформам територіальної організації влади, трансформації національної правоохоронної системи. Особливої уваги заслуговує наявна інституціональна сутність механізму правопорядку, його структура і функціональна цілісність. У такому підході формується суспільне призначення національного механізму забезпечення правопорядку – НМЗП – має гарантувати дотримання законів та правопорядку на всій території країни. Це включає в себе захист прав та свобод людини і громадянина, запобігання злочинності, розслідування та розкриття злочинів, а також покарання винуватих.

Аналіз літератури та наявних підходів до визначення предмета дослідження. Правоохоронна функція держави є достатньо дослідженою темою досліджень вітчизняних науковців: В. Авер'янов, П. Баранник, В. Баштанник, Р. Ботвінов, В. Доненко, В. Коваленко, Л. Коваль, І. Коліушко, В. Колпаков, А. Комзюк, Т. Коломоєць, В. Куйбіда, Є. Легеза, С. Петков, Т. Тарасенко, Ф. Терханов, Ю. Хоміч та інші створили наукову парадигму правопорядку як визначальної функції держави, що є первинним масивом формування змісту таких понять як «суверенна держава» та «правова держава». Так само вітчизняні дослідники сформували основу національного механізму забезпечення правопорядку, охарактеризували зміст тих загроз, які постали перед Україною, що актуалізувало потребу дослідити взаємозалежність понять національної безпеки і правопорядку, з урахуванням складників базових сфер суспільних відносин (економічна, політична, соціальна та гуманітарна), стабільний і прогнозований розвиток яких гарантує збереження суверенітету України, впровадження системних реформ, здатність адекватно реагувати на зовнішні виклики і загрози. Інтегрованість діяльності інститутів державної влади у сфері правопорядку обумовлена також завданнями протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам в системі національної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу. Національна держава відіграє фундаментальну роль у забез-

печенні інтегрованості суспільства, гарантуючи безпеку своїх громадян, управління державними справами на основі положень Конституції України, здійснюючи забезпечення територіальної цілісності та узгодження інтересів різних соціальних груп. Адже саме в інтегративному розумінні владних функцій формується система, що складається із суб'єктів влади, об'єктів влади, правових умов та засобів взаємодії суб'єктів та об'єктів влади. Актуалізуючи політичний аспект влади, доцільно визначити державну владу як реальну спроможність суспільного суб'єкта проводити свою волю у державній політиці на основі правових норм, відповідно до потреб суспільства, наголошуючи на інтегративній ролі держави у суспільстві та визначальній ролі державних структур у процесі становлення громадянського суспільства. Через процес взаємодії суб'єктів та об'єктів влади формуються владні відносини, зміст та реальності владного впливу разом із суспільно-політичною адаптацією та інтеграцією влади у системі «людина – суспільство – держава», предметно реалізується процес функціонування органів державної влади (Баштанник В., 2010). Ці загальні функції держави конкретизуються в її різноманітних функціях, які визначають основні напрямки її діяльності, вплив на суспільство всередині країни та на міжнародному рівні. Визначальною функцією виступає формування національного механізму забезпечення правопорядку, становлення такого НМЗП, який буде функціонувати в умовах викликів і загроз, для подолання яких такий механізм власне і був створений.

На даний час законодавство України з питань забезпечення правопорядку потребує оновлення, адже воно не враховує особливості нового типу агресії – гібридної війни, що має різні форми і методи, втім така війна переслідує мету тотального знищення сучасних національних держав. У процесі такої війни широко використовуються не лише традиційні військові операції, але й різноманітні невоєнні сили та засоби боротьби, протидіяти яким є можливість лише на основі ефективного НМЗП. Важливо наголосити, що нормативно-правові акти у сфері забезпечення правопорядку містять низку неузгодженостей, що робить необхідним нові підходи до визначення певних термінів, їх врегулювання та запровадження сучасних механізмів управління загрозами правопорядку. Цілком логічне за умов мирного часу поєднання проблем державної безпеки і правопорядку виступило обмежувальним чинником в умовах правового режиму воєнного стану.

Науковий підхід, запропонований О. Руденко, полягає у практичній спрямованості державного управління, пропонує коригування теоретичних парадигм відповідно до конкретної управлінської ситуації та специфіки суспільних відносин (Руденко О., 2008). Варто наголосити, що організаційно-правове забезпечення механізму правопорядку містить його нормативне регулювання як засіб управління у сфері суспільних відносин як спосіб стабільного існування систем управління, суб'єктів управління, суб'єктно-об'єктних відносин. У науці державного управління залишаються недостатньо вивченими концептуальні та методологічні засади управлінської природи правопорядку, система управління й статус її суб'єктів, здійснення державного контролю в цій сфері. Саме тому базовою методологічною основою дослідження особливостей публічно-управлінського механізму забезпечення правопорядку є системний підхід, який передбачає використання низки інших особливих методів дослідження політико-правових явищ та інститутів сучасної суверенної держави, зокрема, й системи спеціальних органів публічного управління, що функціонують у форматі забезпечення правопорядку. При цьому доцільно розглядати національну систему правопорядку як відкриту систему управління, що функціонує на основі усталених критеріїв, характеризується відносно автономним механізмом регулювання, реалізує широкий спектр державної політики, забезпечує рівновагу в системі суспільних відносин. Логічна побудова з позицій загального управління виступає не завжди функціональною в умовах війни, оскільки екзистенційні виклики впливають на зміст поняття «правопорядок».

Варто підтримати тезу Ю. Ангелова щодо організаційного потенціалу правоохорони в системі інститутів управління, що детермінована через вплив на таку систему: по-перше, як прогнозованих, так і стихійних факторів (регуляторів) внутрішньої та зовнішньої дії на суспільні відносини, що стабілізують політичну систему країни; по-друге, організаційних засобів удосконалення системи управління на рівні національної держави, якщо окремі критерії суспільних реформ наперед невідомі, формуються внаслідок зміни політичного курсу і являють собою елемент раціоналізації публічної влади (Ангелов Ю., 2015).

З позицій сучасного системного підходу національний механізм правопорядку виступає особливим об'єктом науки державного управління, що обумовлено наявністю характерних ознак як системи управління загалом, так і засобом ста-

білізації системи, виявленню невирішених проблем у законодавстві суверенної країни, перш за все у сфері національних інтересів, формуванню основ внутрішньої політики.

Збройна агресія РФ проти України, запровадження правового режиму воєнного стану, новий етап процесу державотворення в Україні зумовлює необхідність дослідження проблем, пов'язаних із раціональністю політики органів влади у сфері правопорядку, зокрема раціоналізації структуризації системи забезпечення правопорядку з урахуванням функціонування місцевих військових адміністрацій, формування спеціальних механізмів координації діяльності регіональних правоохоронних механізмів як формальних, так і неформальних, зміною статусу органів виконавчої влади, розподілу повноважень суб'єктів в механізмі правопорядку, фрагментованістю нормативно-правового забезпечення інституцій правопорядку.

Важливо наголосити, що інституціональна потреба у реально функціонуючому НМЗП посилюється у процесі державноуправлінських реформ, що продовжуються в умовах правового режиму воєнного стану (ПРВС). Очевидно, що загроза національному суверенітету і територіальній цілісності має передбачати централізацію управління, підтвердженням чому є створення обласних, районних, міських та сільських адміністрацій, що утворюються Президентом України, функціонують у взаємодії із Генеральним Штабом України – отже, мають централізовану модель управління. Загалом, мова йде про інтегровану модель державного управління. Впровадження НМЗП у таку модель є раціональною потребою, що визначається завданнями забезпечення правопорядку на територіях. Також варто зауважити на функціонуванні військових комендатур, які разом з іншими функціями, забезпечують правопорядок на відповідній території.

Загальноприйнятною нормою є формування і закріплення сучасного державно-управлінського підходу щодо необхідності з'ясуванні взаємозв'язку між комплексом національних інтересів, що утворюють зміст безпеки і правопорядку, визначення їх інтегративного характеру в умовах системних суперечностей при формуванні публічно-управлінського механізму (через абстрактний зміст понять: правопорядок, безпека, стабільність. Проте на 33 році незалежності України, в сучасних складних умовах зовнішньої агресії концептуальні, законодавчі та організаційні аспекти цілісної системи правопорядку в державі лише складаються, як власне формується і відповідний публічно-

управлінський механізм. Концептуальною основою такого механізму є реалізація потреби у формуванні: 1) державної політики у сфері правопорядку; 2) державного управління сферами державної безпеки та правопорядку; 3) інтегрованого управління кордонами, організації оперативно-службової, оперативно-розшукової, контррозвідувальної, розвідувальної діяльності у сфері державної безпеки та правопорядку; 4) механізмів прогнозування і оцінювання джерел, цілей та характеру викликів, ризиків та загроз у контексті функціонування НМЗП; 5) механізмів прийняття державно-управлінських рішень щодо діяльності суб'єктів та об'єктів правопорядку.

Саме тому зміст і форми функціонування механізмів публічного управління у сфері правопорядку в умовах збройного конфлікту потребують міжгалузевих підходів щодо вирішення завдань органів публічної влади. Основою такого підходу має виступати нормативний підхід, що виявляється у затвердженні законодавчих норм, що конкретизують мету державної політики у сфері правопорядку. Адже правопорядок – це не просто стан суспільних відносин, це перш за все, динамічний правовий режим, що ґрунтується на правовій упорядкованості, врегульованості та погодженості системи суспільних відносин. НМЗП формується та розвивається в умовах реалізації законності, є фундаментом організованого суспільства, де забезпечені справедливість, верховенство права та повага до прав людини. Розуміючи особливості застосування конституційних норм в умовах ПРВС, вважаємо за доцільне наголосити на таких складниках функціонування НМЗП:

- визначенні цілей, завдань і функцій суб'єктів забезпечення правопорядку в контексті реальних потреб Української держави;
- розробленні і вдосконаленні організаційної, функціональної, інформаційної та інституціональної структури формування та забезпечення НМЗП;
- забезпеченні процесу інституціоналізації механізму правопорядку матеріальними, інформаційними та іншими ресурсами, підготовці і реалізації управлінських рішень;
- забезпеченні координації та взаємодії державних і недержавних суб'єктів забезпечення правопорядку;
- державне регулювання суб'єктів забезпечення правопорядку з урахуванням геополітичної ситуації та зміни стратегічної мети державної політики
- детермінації змісту правопорядку в умовах зміни адміністративно-територіаль-

ного устрою, змін режиму адміністрування на окремих територіях тощо.

Варто наголосити на особливостях сучасного адміністративного змісту НМЗП в умовах продовження реформи децентралізації: деформація механізму діяльності адміністративних комісій при органах самоврядування, запровадження не передбачених законами України інструментів забезпечення правопорядку, відсутність єдиного управлінського центру забезпечення правопорядку.

На нашу думку, при формуванні сучасного НМЗП важливо зосередитися на таких завданнях:

1. Раціоналізація норм законодавства на засадах якості та актуальності, що ґрунтовно впливають на ефективність правопорядку, адже застарілі або недосконалі норми законодавства можуть ускладнювати реалізацію інструментів правопорядку.

2. Системність діяльності правоохоронних органів на основі професіоналізму, неупередженості та чіткої роботи правоохоронних органів у форматі інституцій виконавчої влади.

3. Підвищення рівня правової свідомості громадян через повагу до закону та розуміння його важливості з боку громадян.

4. Врахування соціально-економічних умов (соціальна нерівність, безробіття та інші негативні фактори), що можуть негативно впливати на правопорядок, стимулюючи злочинність та інші антисоціальні прояви.

5. Формування мілітарної парадигми функціонування НМЗП, що передбачає врахування функціонування такого механізму в умовах війни.

6. Раціональність інтеграції НМЗП в систему забезпечення національної безпеки.

Зміцнення правопорядку на основі формування НМЗП виступає як постійний процес, який потребує зусиль з боку держави, правоохоронних органів та громадянського суспільства, оскільки гарантує стабільний розвиток, процвітання та безпеку.

Висновки. Завдання сучасної науки державного управління у контексті формування ефективного механізму правопорядку полягає у вирішенні комплексу завдань. Так, у сфері аналізу та прогнозування проблем у сфері правопорядку слід зосередити увагу на таких аспектах: дослідження причин та умов виникнення злочинності, корупції, тероризму та інших деструктивних явищ, що очевидно загострюються в умовах війни; прогнозування можливих загроз для правопорядку та розробка превентивних заходів в умовах протидії зовнішньому

втручанню в систему правопорядку, аналіз впливу соціально-економічних, політичних та культурних факторів на стан правопорядку.

З позицій розробки теоретичних моделей та концепцій ефективного НМЗП важливо дослідити зарубіжний досвід в сфері правопорядку, розробити технології його адаптації до українських реалій, розробити нові підходи до забезпечення правопорядку, враховуючи сучасні виклики та можливості, сформулювати принципи та норми, які мають служити основою для ефективного механізму правопорядку. Варто також удосконалити практику державного управління у сфері правопорядку на основі аналізу діяльності органів державної влади та

правоохоронних органів, виявити недоліки та проблеми у практиці державного управління та розробити рекомендації щодо вдосконалення роботи органів державної влади та правоохоронних органів, забезпечити підготовку кадрів для органів державної влади та правоохоронних органів, сприяти гармонізації українського законодавства з міжнародними стандартами у сфері правопорядку. Загалом, це дозволить створити ефективний механізм правопорядку, який відповідає сучасним викликам та потребам суспільства, забезпечити верховенство права та захист прав і свобод людини, зміцнити демократію та правову державу, підвищити рівень довіри громадян до органів державної влади.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баштанник В., Кудрявцева М. Реформа децентралізації як сучасний концепт державотворення. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. 2020. Вип. 2 (42). С. 17–24.
2. Руденко О. Соціальна складова суспільної стабільності: концептуальний підхід до визначення проблеми. *Державне управління та місцеве самоврядування* : наук. вісн. Акад. муніцип. упр. Київ : 2008. Вип. 4 (6). С. 87–99.
3. Ангелов Ю. Особливі умови сучасного державотворення: зміст та принципи. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2015. Вип. 3. С. 14–24.

REFERENCES:

1. Bashtannyk, V., & Kudriavtseva, M. (2020). Reforma detsentralizatsii yak suchasnyi kontsept derzhavotvorennia [Decentralization reform as a modern concept of state formation]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriadvannia* : zb. nauk. pr. 2 (42). S. 17–24 [in Ukrainian].
2. Rudenko, O. (2008). Sotsialna skladova suspilnoi stabilnosti: kontseptualnyi pidkhid do vyznachennia problem [The social component of social stability: a conceptual approach to defining the problem]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriadvannia* : nauk. visn. Akad. munitsyp. upr. Kyiv. 4 (6). S. 87–99 [in Ukrainian].
3. Anhelov, Yu. (2015). Osoblyvi umovy suchasnoho derzhavotvorennia: zmist ta pryntsypy [Special conditions of modern state formation: content and principles]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriadvannia*. 3. S. 14–24 [in Ukrainian].